

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΥΠΟ: 2003-2006

Θεώνη Σταθοπούλου*

Η παρούσα έρευνα αναφέρεται στην ανάλυση περιεχομένου δείγματος δημοσιευμάτων του ημερήσιου Τύπου για το διάστημα από τον Ιανουάριο του 2003 έως και τον Ιούνιο του 2006. Στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί και να αναλυθεί ο ρόλος των ΜΜΕ και συγκεκριμένα του έντυπου Τύπου στη διαμόρφωση της δημόσιας εικόνας των μεταναστών και των αντιλήψεων για το μεταναστευτικό φαινόμενο εν γένει. Επίσης, να μελετηθεί ο τρόπος με τον οποίο ο Τύπος καθορίζει τη θεματολογία (agenda setting) των ζητημάτων που σχετίζονται με τη μετανάστευση τόσο στο επικοινωνιακό όσο και στο ευρύτερο δημόσιο πεδίο (public agenda setting) και, παράλληλα, να καταδειχθεί ο τρόπος που πλαισιώνει (framing) τα υπό έρευνα ζητήματα. Η διερεύνηση του ρόλου του Τύπου στο μεταναστευτικό φαινόμενο καθορίζεται από τρεις κεντρικούς άξονες:

1. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τον πολιτικό και κοινωνικό ρόλο των ΜΜΕ γενικότερα στην Ελλάδα
2. Το θεωρητικό πλαίσιο για την πλαισίωση και τον καθορισμό της ημερήσιας θεματολογίας του Τύπου (Framing και agenda setting theories).
3. Τις διαθέσιμες μεθόδους και τεχνικές για την ανάλυση περιεχομένου δημοσιευμάτων του Τύπου.

Όσον αφορά το ρόλο και τη θέση των ΜΜΕ στην Ελλάδα έχουμε να παρατηρήσουμε ότι καθορίστηκαν κατά κύριο λόγο από τις εκάστοτε πολιτικές εξελίξεις. Ήδη από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους οι εφημερίδες ήταν απόλυτα ταυτισμένες με τους υπάρχοντες κομματικούς χώρους (που αντιστοιχούσαν στις προστάτιδες δυνάμεις: Αγγλία-Γαλλία-Ρωσία), γεγονός που διέτρεξε τον πρώτο αιώνα ύπαρξης του νεοσύστατου κράτους.

Η εξάρτηση του Τύπου από τα κόμματα έγινε εντονότερη κατά τη δεύτερη φάση της Μεταπολίτευσης (1981-1989), ενώ το 1989 αποτελεί τομή για τα

* Δρ. Κοινωνιολογίας. Κύρια Ερευνήτρια στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Μέσα καθώς η ιδιωτικοποίηση εισάγει τους εκδότες/επιχειρηματίες στον επικοινωνιακό χώρο, απειλώντας σοβαρά την ηγεμονία των πολιτικών (Κομνηνού, 1996, σ. 237' EJC, 2004).

Η ιστορική διαδρομή των Μέσων στην Ελλάδα παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με χώρες της Νότιας Ευρώπης όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία, όπου «τα ΜΜΕ αναπτύχθηκαν περισσότερο ως ένας θεσμός που αντανακλούσε τον κόσμο της πολιτικής και τους μορφωμένους [...] παρά τη δυναμική της αγοράς» (Παπαθανασόπουλος, 2004, σ. 38). Η πραγματικότητα αυτή έχει ως αποτέλεσμα να διαφοροποιείται σημαντικά ο πολιτικός ρόλος των Μέσων και η πολιτική δυναμική τους στην παγκοσμιοποιημένη μιντιακή βιομηχανία (Tumber, 2004).

Τα κύρια γνωρίσματα των επικοινωνιακών συστημάτων στη Νότια Ευρώπη έτσι όπως τα παραθέτει ο Παπαθανασόπουλος (2004) είναι:

- η χαμηλή κυκλοφορία των εφημερίδων σε σχέση με τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ,
- η επικέντρωση στο σχολιασμό και όχι στην καταγραφή των γεγονότων,
- ο έλεγχος των ΜΜΕ από ιδιωτικά συμφέροντα,
- ο πολιτικός έλεγχος των δημοσίων ΜΜΕ,
- η περιορισμένη αυτονομία του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.

Ως προς το δημοσιογραφικό επάγγελμα είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι σπουδές επικοινωνίας στην Ελλάδα αναπτύχθηκαν μόλις πριν από δύο σχεδόν δεκαετίες (μέσα του 1990) με την ίδρυση τμημάτων δημοσιογραφίας και επικοινωνίας στις πανεπιστημιακές σχολές. Μέχρι τότε το αντικείμενο διδασκόταν σε ιδιωτικά εργαστήρια ή σποραδικά στα πλαίσια των προγραμμάτων των τμημάτων κοινωνιολογίας και πολιτικών επιστημών (Τριανταφυλλίδου, 2005)

Δεν είναι όμως μόνο η δημοσιογραφική κουλτούρα και ο επιχειρηματικός ή ο πολιτικός έλεγχος των Μέσων που καθορίζουν τα θέματα προς δημοσίευση. Μείζονα διεθνή γεγονότα μετατοπίζουν, άλλοτε απότομα άλλοτε σταδιακά, το ενδιαφέρον του Τύπου προς θέματα που ξεφεύγουν από την τρέχουσα «εθνική» επικαιρότητα (Σταθοπούλου, 2005 c, 2007' Stoor, 2007).

Ο Τύπος ως πηγή πρωτογενών δεδομένων έχει χρησιμοποιηθεί σε διεθνείς συγκριτικές έρευνες για θέματα που αφορούν τον Ευρωπαϊκό Δημόσιο Χώρο και την αποδοχή των δημόσιων πολιτικών στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (Krzyzanowski, 2006' Stråth and Triandafyllidou, 2003).

Για το φαινόμενο της μετανάστευσης, ειδικότερα, οι διαθέσιμες έρευνες οι οποίες χρησιμοποιούν ως εμπειρικό υλικό δημοσιεύματα του Τύπου είναι

θεματικά εστιασμένες στην εγκληματικότητα των μεταναστών¹ (Κωσταντίνιδου, 2001· Μοσκοπούλου, 2005· Τσουκαλά, 2001).

Η περίοδος 2003-2006 εντάσσεται σε ένα διευρυμένο κύκλο δημοσιοποίησης του μεταναστευτικού φαινομένου ο οποίος χαρακτηρίζεται από τη μετατόπιση της σχετικής ειδησεογραφίας μετά το 2000 (Κοντούρη, 2008). Η ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία και η συμμετοχή τους στην οικονομία μετατοπίζει το πλαίσιο αναφοράς από την παραβατικότητα σε άλλες πτυχές της δημόσιας εικόνας τους.

Παράλληλα, κατά την ίδια περίοδο, η συχνότητα δημοσιευμάτων για τους μετανάστες και τη μετανάστευση εμφάνισε ιδιαίτερη αύξηση με αφορμή κάποια «γεγονότα-κλειδιά» όπως :

- οι αντιδράσεις που προέκυψαν από την αρίστευση μαθητών προερχόμενων από οικογένειες μεταναστών και τη δυνατότητά τους να παρελάσουν ως σημαιοφόροι στις Εθνικές παρελάσεις (10/2003),
- οι Ολυμπιακοί αγώνες (9/2004),
- το τρίτο κύμα νομιμοποίησης μεταναστών (11/2004),
- το νομοσχέδιο της κυβέρνησης για τους μετανάστες 10-11/2005 (Νόμος Παυλόπουλου),
- οι εξεγέρσεις στα προάστια του Παρισιού (11/2005),
- το θέμα της απαγωγής Πακιστανών μεταναστών από (5/2006).

Γύρω από αυτά τα γεγονότα περιστράφη ο λόγος για τη μετανάστευση και τους μετανάστες θέτοντας ως θέματα της δημόσιας ατζέντας την πολιτική του κράτους (νομοσχέδια-κάρτες), την πολιτική των κομμάτων τόσο σε επίπεδο κομματικών μηχανισμών, όσο και σε επίπεδο στελεχών, τα αιτήματα φορέων των μεταναστών, τις στάσεις του κοινωνικού σώματος για τους μετανάστες και την εμπειρία άλλων κρατών για τη μετανάστευση.

1. Συλλογή του ερευνητικού υλικού

Το υπό ανάλυση ερευνητικό υλικό αντλήθηκε από τον ελληνικό ημερήσιο απογευματινό και κυριακάτικο Τύπο. Το χρονικό διάστημα κάλυψης ήταν: 1/1/2003 έως 30/6/2006.²

1. Βλ. και τη σειρά Media και έγκλημα των εκδόσεων Σάκκουλας με υπεύθυνο τον Γ. Πανούση.

2. Το χρονοδιάγραμμα του προγράμματος αριστείας καθόρισε τη διάρκεια της έρευνας για τον Τύπο.

Η ερευνητική ομάδα³ επέλεξε τέσσερις υψηλής κυκλοφορίας εφημερίδες

- την *Καθημερινή*
- *Τα Νέα*
- την *Ελευθεροτυπία*
- και *Το Βήμα της Κυριακής*

με κριτήριο την αναγνωσιμότητα. Η πρώτη εφημερίδα ανήκει στην κατηγορία των πρωϊνών εφημερίδων ενώ οι επόμενες δύο στον απογευματινό Τύπο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Κυκλοφορία εφημερίδων

Εφημερίδες \ Έτος	2003	2004	2005
<i>Τα Νέα</i>	23,05	24,13	23,86
<i>Καθημερινή</i>	38,77	41,43	39,8
<i>Ελευθεροτυπία</i>	22,12	23,58	22,5
<i>Το Βήμα της Κυριακής</i>	23,47	22,74	18,67
<i>Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία</i>	21,16	23,05	17,15
<i>Καθημερινή της Κυριακής</i>	12,74	14,61	11,18

Πηγή: Ένωση Ιδιοκτητών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών.

1.1 Κριτήρια αναζήτησης

Η αναζήτηση των άρθρων πραγματοποιήθηκε μέσω του δικτυακού τόπου (web site) των εφημερίδων. Και στις τέσσερις εφημερίδες τα κριτήρια αναζήτησης στηρίχθηκαν σε τρεις βασικούς άξονες. Πρώτον σε παράγωγα της λέξης «*μετανάστης*», «*πρόσφυγας*», «*ξένος*», «*λαθρομετανάστης*» όπως «*μετανάστρια*», «*μεταναστευτική*» «*μεταναστευτικό*», έτσι ώστε από την αναζήτηση να προκύψουν άρθρα τα οποία αναφέρονται στο γενικότερο φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα καθώς και άρθρα που αναφέρονται στη μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας.

Η δεύτερη ομάδα λέξεων που χρησιμοποιήθηκε ως κριτήριο αναζήτησης αφορούσε εθνικότητες μεταναστών στην Ελλάδα όπως «*Αλβανός-ίδα*», «*Πολωνός-έζα*», «*Κινέζος-α*», «*Πακιστανός-ή*» και άλλες εθνικότητες της πλειονότητας των μεταναστών. Στόχος ήταν μέσα από την αναζήτηση να

3. Στην έρευνα συμμετείχαν η Ρούλα Νέζη και η Ασανούλα Χατζημακρή.

προκύβουν άρθρα που σχετίζονται με ζητήματα που αφορούν ειδικά τις συγκεκριμένες κοινότητες μεταναστών.

Ο τρίτος άξονας αφορά μία αυτόνομη ομάδα δημοσιευμάτων που σχετίζεται με την εισροή μεταναστριών, κυρίως από πρώην κομμουνιστικές χώρες. Τα δημοσιεύματα αυτά προέκυψαν κυρίως μέσω της αναζήτησης με τη λέξη «trafficking».

Το εμπειρικό υλικό καταχωρίστηκε σε βάση δεδομένων (Access).

2. Το μεθοδολογικό πλαίσιο

Η ανάλυση των δημοσιευμάτων έγινε με χρήση εξειδικευμένου λογισμικού προγράμματος (SPAD software), το οποίο, συνδυάζει την ποιοτική και ποσοτική προσέγγιση στα δεδομένα κειμένου (Alexa, 1997· Alexa and Zuell, 1998, 2000· Kelle, 2000· Kronberger and Wagner, 2000· Stathopoulou, 2005 b)

2.1. Η εφαρμογή των τεχνικών στατιστικής ανάλυσης σε δεδομένα κειμένου

Η συλλογή δεδομένων κειμένου είναι δυνατό να επιτευχθεί μέσα από διάφορες πηγές, όπως είναι τα απλά κείμενα, τα άρθρα, τα ερωτηματολόγια αλλά και οι απαντήσεις σε ανοιχτές ερωτήσεις εμπειρικών ερευνών. Ο βασικός στόχος των ερευνητών, οι οποίοι έχουν στη διάθεση τους τέτοιου είδους στοιχεία, είναι η διαχείριση και ανάλυση των συγκεκριμένων δεδομένων, με στόχο την ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων και την εξαγωγή συμπερασμάτων ανάλογα με το αντικείμενο της έρευνας.

Στη συγκεκριμένη έρευνα, η συλλογή δεδομένων αφορά κείμενα γεγονότων-άρθρων που αναφέρονται στους μετανάστες και τη μετανάστευση και έχουν καταγραφεί από τον ελληνικό έντυπο Τύπο.

Προκειμένου να ποσοτικοποιηθούν τα δεδομένα κειμένου και να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με διάφορες κοινωνικές και πολιτικές παραμέτρους, είναι απαραίτητο να εφαρμοστούν τεχνικές ανάλυσης λεξικογραφικών δεδομένων. Τα βασικά στάδια της ανάλυσης δεδομένων κειμένου είναι διακριτά και μπορούν να διαχωριστούν στην Λεξικογραφική Ανάλυση και στην Στατιστική Ανάλυση με την χρήση πολυμεταβλητών μεθόδων.

Η λεξικογραφική ανάλυση σχετίζεται με τη διαδικασία της γλωσσολογικής ανάλυσης των λέξεων και της επιλογής τους βάσει ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων, προκειμένου να διαμορφωθεί το λεξιλόγιο και να ακολουθή-

σει η πολυμεταβλητή ανάλυση. Η επιλογή λέξεων αποτελεί ένα από τα βασικότερα στάδια της διαδικασίας, και αυτό γιατί το σύνολο των επιλεγμένων λέξεων επηρεάζει τη διαμόρφωση των τμημάτων των προτάσεων (segments), τα οποία αποτελούν στοιχεία του προς ανάλυση λεξιλογίου. Ο αποκλεισμός λέξεων μπορεί να οδηγήσει και στον αποκλεισμό segments, τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν τα αποτελέσματα της ανάλυσης. Παράλληλα, η επιλογή λέξεων αλλά και τμημάτων προτάσεων στηρίζεται κυρίως στην υποκειμενική κρίση του ερευνητή, την εμπειρία και τη γνώση του σε σχέση με το περιεχόμενο των κειμένων, σε ποσοτικά κριτήρια αλλά και στον αντικειμενικό στόχο της έρευνας.

Αναλυτικότερα, η διαμόρφωση του τελικού λεξιλογίου επηρεάζεται από δύο βασικές παραμέτρους, τη συχνότητα εμφάνισης της λέξης (ποσοτικό κριτήριο) και την ερμηνεία της (ποιοτικό κριτήριο). Ανάλογα με το αντικείμενο μελέτης και τους στόχους της έρευνας, η χρήση των προαναφερθέντων κριτηρίων μπορεί να ποικίλλει. Έτσι, στα πλαίσια μιας διαδικασίας text mining, η οποία όμως αφορά κείμενα βιοτεχνολογίας, η επιλογή λέξεων με μικρή συχνότητα ίσως οδηγεί στον εντοπισμό μιας καινοτομίας. Αντίθετα, η μελέτη γεγονότων δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο σε λέξεις με μικρή συχνότητα εμφάνισης, διότι έτσι υπάρχει κίνδυνος να εξαφανιστούν γεγονότα, στα οποία γίνεται συχνή αναφορά, για μεγάλο χρονικό διάστημα, δηλαδή πιθανώς σημαντικά γεγονότα.

Γενικότερα, στην περίπτωση μελέτης λεξικογραφικών δεδομένων, τα οποία αφορούν γεγονότα, συνήθως πρέπει να διατηρείται μια ισορροπία μεταξύ της συχνότητας εμφάνισης μιας λέξης και της δυναμικής της σε εννοιολογικό επίπεδο. Τα κείμενα περιγραφής γεγονότων σχετίζονται με διάφορους τομείς της κοινωνικοοικονομικής ζωής. Συνεπώς, λέξεις με μεγάλη συχνότητα εμφάνισης είναι δυνατό να επηρεάσουν την εξαγωγή χρήσιμης πληροφορίας.

Ένα από τα πιο συνήθη παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων θεωρείται η λέξη «κυβέρνηση». Στην περίπτωση που η συγκεκριμένη λέξη περιληφθεί στο προς ανάλυση λεξικό, είναι πολύ πιθανό να συγκεντρώνει μαζί γεγονότα με διαφορετικό περιεχόμενο όπως πολιτική, οικονομία, τρομοκρατία αλλά και άλλους τύπους γεγονότων. Έτσι μπορεί να επηρεαστεί η δημιουργία διακριτών ομάδων γεγονότων αλλά και η παρακολούθησή τους στο χρόνο.

Επιπρόσθετα, σημαντικό ρόλο στην ανάλυση λεξικογραφικών γεγονότων διαδραματίζει η συχνότητα καταγραφής τους. Η καταγραφή γεγονότων σε ημερήσια βάση για περίοδο τουλάχιστον 6 μηνών επιτρέπει την αναλυτική παρακολούθηση των γεγονότων ως προς την εξέλιξή τους, αλλά και τη συ-

σχέτιση τους σε σχέση με τη γένεση ή την εξέλιξη άλλων γεγονότων. Ακόμη, η ανάλυση γεγονότων που έχουν καταχωριστεί σε μία βάση δεδομένων σε εβδομαδιαίο επίπεδο μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικά αποτελέσματα σε σχέση με γεγονότα που καταχωρίζονται σε μηνιαίο επίπεδο. Σε αυτή την περίπτωση, η ανάλυση σε επίπεδο εβδομάδας μπορεί να οδηγήσει σε αρτιότερη πληροφορία, αλλά ταυτόχρονα απαιτείται περισσότερος χρόνος για την επιλογή των λέξεων, προκειμένου να εξαλειφθούν οι ασήμαντες λέξεις.

Η εξόρυξη πληροφορίας μέσα από δεδομένα σε μορφή κειμένου αποτελεί μία επαναληπτική διαδικασία και το τελικό αποτέλεσμα εξαρτάται από το αντικείμενο της μελέτης, το οποίο θα πρέπει να έχει καθοριστεί πριν από την εφαρμογή των μεθόδων ανάλυσης και διερεύνησης.

2.2. Μεθοδολογία ανάλυσης των καταγεγραμμένων γεγονότων από τα ελληνικά ΜΜΕ

Κάθε γεγονός αποτελεί μία οντότητα και διέπεται από ένα σύνολο χαρακτηριστικών που αναφέρεται στις ακόλουθες παραμέτρους:

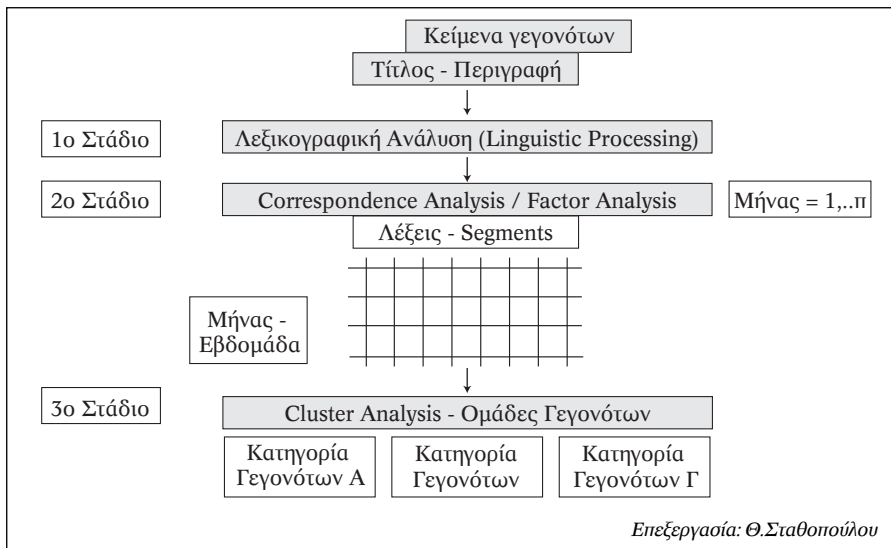
A. Χρόνος: Επίπεδο 1: Μήνας, Επίπεδο 2: Εβδομάδα

B. Τίτλος

Γ. Συνοπτική Περιγραφή του γεγονότος

ΓΡΑΦΗΜΑ 1

Διαδικασία ανάλυσης των γεγονότων

Τα βασικά στάδια της διαδικασίας που περιγράφεται στο παραπάνω γράφημα είναι τα ακόλουθα:

1. Δημιουργία του συνόλου δεδομένων σε κατάλληλη μορφή για επεξεργασία και ανάλυση.

Τα γεγονότα που καταγράφονται συνοδεύονται από πληροφορία όπως είναι ο μήνας, η εβδομάδα έκδοσης του γεγονότος, ο τίτλος και η συνοπτική περιγραφή του γεγονότος. Με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά δημιουργείται ένα νέο πεδίο, το οποίο αποτελεί την ταυτότητα του κάθε γεγονότος και έχει την ακόλουθη πληροφορία:

Μήνας – Εβδομάδα – Περιγραφή γεγονότος

Σε ό,τι αφορά την περιγραφή του γεγονότος, αυτή προσδιορίζεται από τη μελέτη του τίτλου αλλά και της συνοπτικής περιγραφής. Έτσι, είναι εφικτό να παρακολουθηθεί κάποιο γεγονός διαχρονικά αλλά και να δημιουργηθούν μετέπειτα θεματικές ενότητες, με βάση την περιγραφή που έχει δοθεί.

2. Λεξικογραφική ανάλυση

Μετά την κωδικοποίηση των κειμένων και τη μορφοποίησή τους προκειμένου να είναι επεξεργάσιμα, ακολουθεί η λεξικογραφική ανάλυση. Στόχος της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι η συντακτική και εννοιολογική ανάλυση των λέξεων που υπάρχουν στα κείμενα περιγραφής γεγονότων. Απαραίτητα εργαλεία προκειμένου η εννοιολογική αλλά και συντακτική ανάλυση των λέξεων να εφαρμοστεί με ακρίβεια στα πλαίσια της λεξικογραφικής ανάλυσης είναι η χρήση λεξικού και γραμματικής. Πιο συγκεκριμένα, η λεξικογραφική ανάλυση αποτελείται από τα παρακάτω στάδια:

3. Καθαρισμός των δεδομένων (Data cleansing):

Τα δεδομένα απαλλάσσονται από σημεία στίξης ή html χαρακτήρες και διαμορφώνεται λεξιλόγιο αντιπροσωπευτικό των κειμένων που έχουν συλλεγεί. Το λεξικό που διαμορφώθηκε από τα κείμενα της βάσης δεδομένων αποτελείτο σε αυτή τη φάση από 38.602 διακριτές λέξεις. Ακολούθησε η επιλογή και το ξεκαθάρισμα των λέξεων για την περαιτέρω ανάλυση, με την απόρριψη λέξεων χωρίς νόημα, όπως άρθρα (ο, η, το κ.λπ.), αντωνυμίες (αυτοί, αυτών, αυτά κ.λπ.), σύνδεσμοι (και, και κ.λπ.), αριθμοί, ημερομηνίες, επιρρήματα, προθέσεις (με, σε, για κ.λπ.) αλλά και ρήματα, κυρίως αυτών που μπορεί να δημιουργήσουν «θόρυβο» (είμαι, είναι, έχω κ.λπ.). Αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής είναι η δημιουργία «καθαρού» λεξιλογίου αποτελούμενου κυρίως από ουσιαστικά, επίθετα και απαρέμματα. Από αυτή τη διαδικασία προέκυψαν 22.802 λέξεις.

3.1 Δημιουργία λέξεων και κατατιμήσεων (*Segments*)

Σε αυτό το στάδιο δημιουργούνται φράσεις (*Segments*) δύο ή περισσότερων λέξεων, οι οποίες βρέθηκαν να επαναλαμβάνονται μέσα στα κείμενα (π.χ. κοινωνικός αποκλεισμός, Αλβανός μετανάστης κ.λπ.) και έρχονται να προστεθούν στο υπάρχον λεξιλόγιο. Έπειτα επαναλαμβάνουμε το ξεκαθάρισμα αυτή την φορά για να απορρίψουμε φράσεις που δεν θα φανούν χρήσιμες όπως, π.χ., μετανάστης είπε, στο υπουργείο κ.λπ. Ακολουθεί η επιλογή των *Segments* και η τελική διαμόρφωση του λεξιλογίου πάνω στο οποίο θα γίνει η ανάλυση. Αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής ήταν 10.216 λέξεις και φράσεις οι οποίες αποτέλεσαν το λεξιλόγιο του τελευταίου σταδίου της ανάλυσης.

3.1.3 Δημιουργία συγκεκριμένου λεξιλογίου για ομάδες περιπτώσεων (*Specific dictionary for group of cases*)

Σε αυτή τη φάση, δημιουργούμε το λεξιλόγιο που προκύπτει για κάθε κατηγορία των μεταβλητών μας. Πιο συγκεκριμένα, για τη μεταβλητή «εφημερίδα» προκύπτει το λεξιλόγιο που περισσότερο ή λιγότερο χρησιμοποιείται από την κάθε κατηγορία της μεταβλητής, δηλαδή από την κάθε μία από τις τέσσερις εφημερίδες. Το ίδιο ισχύει και για τις κατηγορίες: «Στάση» (θετική, αρνητική, ουδέτερη), «Θεματική Εφημερίδας», «Κατηγορία» (16 κατηγορίες). Η φάση αυτή παρουσιάζει ενδιαφέρον από την άποψη ότι υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης των λεξιλογίων ανά κατηγορία μεταβλητής. Τα αποτελέσματα της διαδικασίας αυτής τα παρουσιάζουμε ανά μεταβλητή.

3.1.4 Επιλογή λέξεων και *Segments* για περαιτέρω ανάλυση

Αυτό το στάδιο της ανάλυσης είναι καθοριστικής σημασίας μιας και σε αυτό επιλέγουμε το ακριβές λεξιλόγιο βάσει του οποίου θα προχωρήσουμε στην ομαδοποίηση των γεγονότων. Σε αυτό το στάδιο η επιλογή των λέξεων χρήζει πολλών προσπαθειών μέχρι να καταλήξουμε στο κατάλληλο λεξιλόγιο. Η σύνδεση της διαδικασίας αυτής με την παραγοντική και την *cluster analysis* είναι άμεση αφού η καταλληλότητα του λεξιλογίου που επιλέγεται κρίνεται από τη συνοχή των γεγονότων μέσα στα *cluster*.

Η ιδιαιτερότητα τόσο του συγκεκριμένου θέματος (μετανάστευση) όσο και της πηγής των δεδομένων (εφημερίδες) κάνουν την επιλογή λέξεων πολύ πιο περίπλοκη απ' ό,τι θα ήταν δυνατό σε άλλου είδους κείμενα (π.χ. κείμενα κλειστών ερωτήσεων που προέρχονται από ερωτηματολόγια, βιολογική ορολογία κ.λπ.) και άλλης ποιότητας λέξεις (π.χ. ορισμένου και κοινά αποδεκτού νοήματος). Ακόμη, ο ιδιαίτερος κοινωνικός χαρακτήρας του θέματος καθι-

στά πολλές φορές το περιεχόμενο και την ουσία μιας λέξης ή φράσης διφορούμενο αφού μπορεί να χρησιμοποιείται από διαφορετικούς συγγραφείς για να εκφράσει διαφορετικά νοήματα. Για παράδειγμα, η λέξη *ρατσισμός* μπορεί να χρησιμοποιείται από ένα άρθρο για να σχολιάσει ή να καταδικάσει ένα κρούσμα ρατσισμού και άρα δίνεται έμφαση στο ιδιαίτερο νόημα της λέξης ενώ σε ένα άλλο άρθρο η ίδια λέξη μπορεί να αναφέρεται σε μία δήλωση ενός υπουργού υπέρ των μεταναστών σε μία έρευνα που έγινε ή στην ανάλυση κάποιου ειδικού γύρω από την μετανάστευση. Ακόμη, εξίσου σημαντικό είναι ότι αντίστοιχες λέξεις, πολλές φορές, δεν αναφέρονται αλλά υπονοούνται περιγράφοντας ένα γεγονός ή ένα διάλογο.

Από τις πρώτες προσπάθειες επιλογής λέξεων κρατήσαμε λέξεις οι οποίες τυπικά χρησιμοποιούνται σε κείμενα σχετικά με την μετανάστευση (π.χ. αλλοδαπός, μετανάστης, ντόπιος, Αλβανός, Ευρωπαϊκή Ένωση, Έλληνες κ.λπ.) και κατά συνέπεια είχαν μεγάλη συχνότητα παρουσίας στο σύνολο των άρθρων. Ωστόσο, γρήγορα συμπεράναμε ότι τέτοιες λέξεις που εμφανίζονται σε κάθε άρθρο ανεξάρτητα από το ιδιαίτερο θέμα το οποίο διαπραγματεύονται πρέπει να απορριφθούν διότι δημιουργούν θόρυβο από τη συχνή παρουσία τους σε άρθρα και συμβάλουν στην ομαδοποίηση των άρθρων για τα οποία δεν μπορεί να πιθανολογηθεί μία συγκεκριμένη σχέση τόσο χρονικά όσο και θεματικά. Στις επόμενες απόπειρες προχωρήσαμε σε μία ποικιλία συνδυασμών προκειμένου να διαμορφώσουμε λεξιλόγιο συνεκτικό και αντιπροσωπευτικό της διακύμανσης της θεματολογίας των άρθρων μέσα στον χρόνο.

Εστίασαμε έτσι περισσότερο στην ποιότητα των λέξεων και λιγότερο στη συχνότητά τους χωρίς να αποκλείουμε απαραίτητα λέξεις και φράσεις μεγάλης συχνότητας. Καταλήξαμε έτσι σε 1197 segments και λέξεις οι οποίες θεωρούμε είναι κατάλληλης ποιότητας προκειμένου να προχωρήσουμε στη στατιστική ανάλυση των γεγονότων με την χρήση πολύ-μεταβλητών μεθόδων.

3.2. Στατιστική ανάλυση με την χρήση πολυμεταβλητών μεθόδων

3.2.1. Ανάλυση αντιστοιχιών (Correspondence Analysis)

Το βασικό γνώρισμα της μεθοδολογίας που εφαρμόστηκε είναι η ενσωμάτωση τεχνικών πολυμεταβλητής ανάλυσης στα πλαίσια της στατιστικής επεξεργασίας του περιεχομένου των κειμένων (Lebart κ.ά, 1997' Lebart κ.ά, 1998). Η λεξικογραφική ανάλυση των κειμένων είναι απαραίτητη προκειμένου να εφαρμοστεί στη συνέχεια Ανάλυση αντιστοιχιών. Πιο συγκεκριμένα, το λεξικό που έχει διαμορφωθεί για περαιτέρω ανάλυση τροφοδοτεί έναν πίνακα συνάφειας, όπου οι γραμμές περιέχουν τους κωδικούς-ταυτότητες των γεγο-

νότων και οι στήλες τις λέξεις ή τα τμήματα προτάσεων (segments). Κάθε κελί του πίνακα περιέχει τη συχνότητα εμφάνισης κάθε λέξης ή segment στον αντίστοιχο κωδικό γεγονός. Η ανάλυση αντιστοιχιών αποτελεί μία πολυμεταβλητή τεχνική η οποία χρησιμοποιείται προκειμένου να διερευνηθεί εάν υπάρχουν συσχετίσεις γεγονότων κάτω από την χρήση συγκεκριμένων λέξεων ή τμημάτων προτάσεων.

Η *Παραγοντική ανάλυση* εφαρμόζεται στον πίνακα συνάφειας έτσι ώστε να ελαττωθεί ο αριθμός των μεταβλητών με τις οποίες δουλεύουμε και ταυτόχρονα να δημιουργηθούν νέες μεταβλητές (οι παράγοντες) οι οποίες είναι μη μετρήσιμες ποσότητες και έχουν κάποια φυσική ερμηνεία, π.χ. «Διαδηλώσεις». Οι παράγοντες που δημιουργούνται είναι γραμμικοί συνδυασμοί λέξεων ή segments. Η φυσική ερμηνεία του κάθε παράγοντα προκύπτει από τη μελέτη των συντελεστών-βαρών κάθε λέξης στον άξονα. Προκειμένου να εφαρμοστεί η ανάλυση αντιστοιχιών θα πρέπει να οριστεί ποιες λέξεις ή segments θα συμμετέχουν στην κατασκευή των αξόνων και ποιες απλά μπορούν να παρουσιαστούν γραφικά στο διάγραμμα των αξόνων, χωρίς να συμμετέχουν στη δημιουργία αυτών. Έτσι, μέσα από μια επαναληπτική διαδικασία επιλογής *active* (ενεργών) και *illustrative* (απεικονιζόμενων) μεταβλητών, δημιουργούνται παράγοντες οι οποίοι έχουν κάποια φυσική ερμηνεία και ταυτόχρονα περιγράφουν τις συσχετίσεις των λέξεων με τα γεγονότα.

3.2.2. Ανάλυση κατά ομάδες (*Cluster Analysis*)

Η ανάλυση κατά ομάδες εφαρμόζεται στις μεταβλητές που προκύπτουν από την παραγοντική ανάλυση. Στην περίπτωση των δεδομένων που αφορούν γεγονότα, η ανάλυση κατά ομάδες εφαρμόζεται προκειμένου να καταταχθούν σε ομάδες οι κωδικοί των γεγονότων με βάση τις λέξεις που τα περιγράφουν. Ο αριθμός των ομάδων που θα δημιουργηθεί μπορεί να προκαθοριστεί ή να καθοριστεί αυτόματα ύστερα από μια επαναληπτική διαδικασία. Ο βέλτιστος αριθμός ομάδων (*Clusters*) που δημιουργήθηκε ήταν 14.

3. Τα δεδομένα

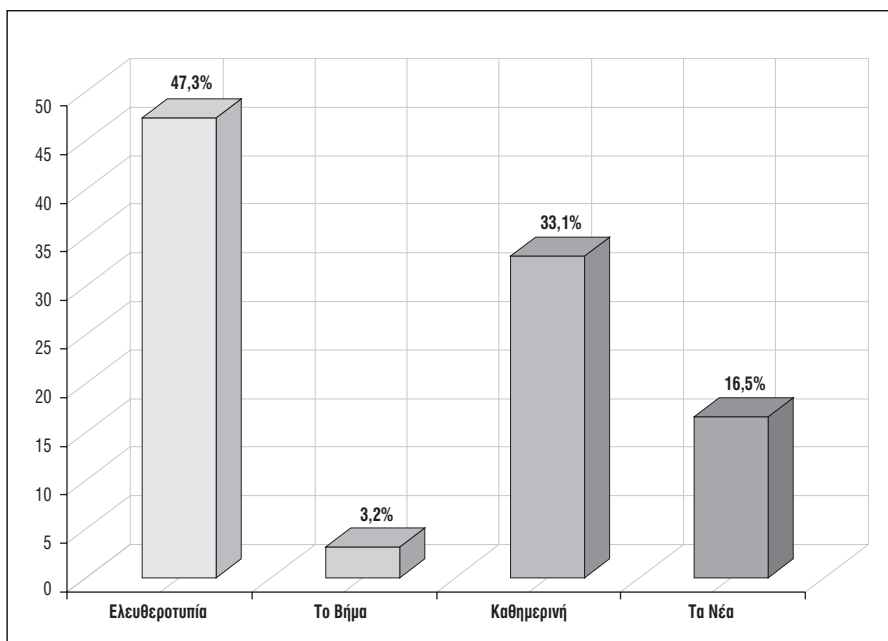
Τα πρωτογενή δεδομένα που χρησιμοποιήσαμε προέρχονται από βάση δεδομένων που περιλαμβάνει 1.197 γεγονότα από τις τέσσερις εφημερίδες. Για την ακρίβεια, από τα 1.197 γεγονότα που συγκεντρώθηκαν, σχεδόν τα μισά (566 γεγονότα) προέρχονται από την εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, 396 από την *Καθημερινή*, τα 197 από *Τα Νέα* και μόλις 38 γεγονότα έχουν προέλθει από

την εφημερίδα *Το Βήμα*. Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τη συχνότητα και την ποσοστιαία κατανομή των γεγονότων ανά εφημερίδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Κατανομή γεγονότων ανά εφημερίδα

	Συχνότητα	Ποσοστό %
<i>Ελευθεροτυπία</i>	566	47,3
<i>Το Βήμα</i>	38	3,2
<i>Καθημερινή</i>	396	33,1
<i>Τα Νέα</i>	197	16,5
Σύνολο	1197	100,0

ΓΡΑΦΗΜΑ 2
Γεγονότα ανά εφημερίδα

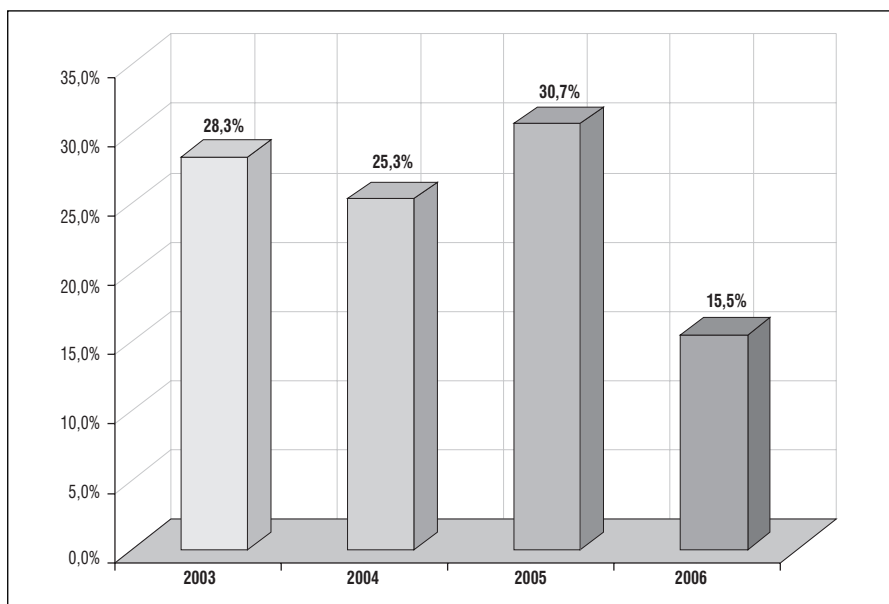

Δεδομένου ότι η συλλογή των γεγονότων σταμάτησε το τρίτο τρίμηνο του 2006, από το έτος αυτό συγκεντρώνονται τα λιγότερα γεγονότα. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζουμε τη συχνότητα των γεγονότων που συλλέχθηκαν ανά έτος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Κατανομή γεγονότων ανά έτος

Έτος	Συχνότητα	Ποσοστό %
2003	339	28,3
2004	303	25,3
2005	367	30,7
2006	186	15,5
Σύνολο	1197	100,0

ΓΡΑΦΗΜΑ 3
Γεγονότα ανά έτος

2.3. Κατηγοριοποίηση γεγονότων

Η κατηγοριοποίηση των γεγονότων έγινε βάσει τριών κριτηρίων.

1) Το θέμα που πραγματεύεται το άρθρο 2) το σκοπό για τον οποίο γράφτηκε 3) τη στάση του άρθρου απέναντι στους μετανάστες και τη μετανάστευση.

Όπως είναι γνωστό, οι εφημερίδες εντάσσουν τα γεγονότα σε θεματικές οι οποίες φιλοξενούν συγκεκριμένες στήλες και δημοσιεύονται είτε καθημερινά είτε συγκεκριμένες ημέρες της εβδομάδας. Εστιάζοντας λοιπόν σε συγκεκριμένες θεματικές ή στήλες θα μπορούσαμε να προβούμε σε συγκριτική ανάλυ-

ση των γεγονότων που φιλοξενούνται σε αντίστοιχες στήλες ή θεματικές της κάθε εφημερίδας. Ωστόσο, αυτό θα ήταν εφικτό αν είχαμε κατηγοριοποίηση και ανά θεματική και ανά στήλη. Στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτό δεν είναι ιδιαίτερα εφικτό, αφού τα γεγονότα κατατάσσονται σε μία κατηγορία πότε ανά θεματική στην οποία ανήκουν (π.χ. *Ελλάδα, Κόσμος* κ.λπ.) και πότε ανά συγκεκριμένη στήλη (π.χ. *Ελεύθερο Βήμα, Στο ψευδοκράτος των Αθηνών* κ.λπ.).

Ανάλογα λοιπόν με το θέμα που πραγματεύονται τα δημοσιεύματα δημιουργήθηκαν οι παρακάτω κατηγορίες:

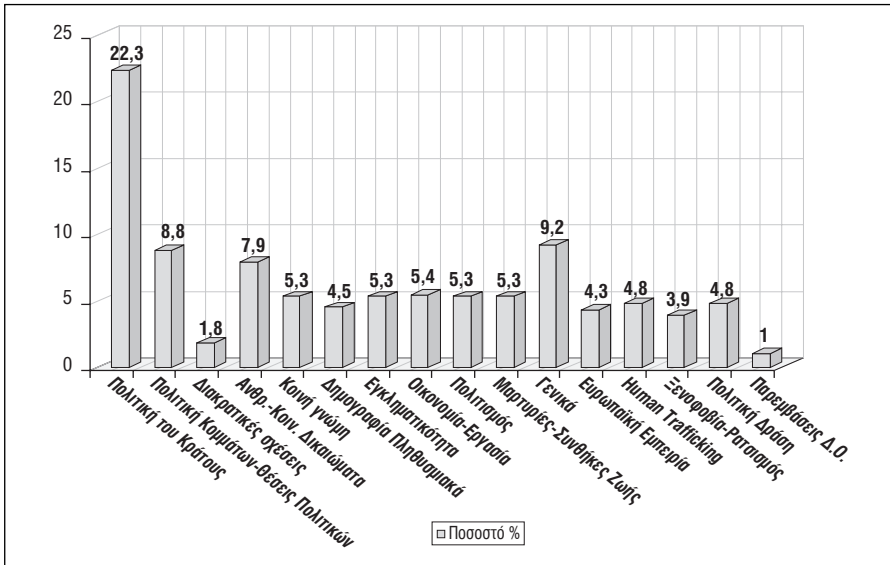
ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Κατηγορίες %

	Ποσοστό %
Πολιτική του κράτους (Νομοσχέδια-Κάρτες-Αστυνομία)	22,3
Πολιτική κομμάτων-Θέσεις πολιτικών-οργανώσεων	8,8
Διακρατικές σχέσεις	1,8
Ανθρώπινα - Κοινωνικά δικαιώματα	7,9
Κοινή γνώμη	5,3
Δημογραφία Πληθυσμιακά	4,5
Εγκληματικότητα	5,3
Οικονομία-εργασία	5,4
Πολιτισμός	5,3
Μαρτυρίες-Συνθήκες ζωής	5,3
Γενικά	9,2
Ευρωπαϊκή εμπειρία	4,3
Λαθρομετανάστευση-Δουλεμπόριο- Human Trafficking	4,8
Ξενοφοβία-Ρατσισμός	3,9
Πολιτική δράση	4,8
Παρεμβάσεις διεθνών οργανισμών	1,0

Όπως φαίνεται, το μεγαλύτερο ποσοστό των γεγονότων που παρουσιάζονται στις εφημερίδες αναφέρονται στην πολιτική του κράτους. Η επόμενη σημαντικότερη κατηγορία που προκύπτει αναφέρεται σε άρθρα που έχουν θέμα τις θέσεις των κομμάτων για τη μεταναστευτική πολιτική, τις απόψεις συγκεκριμένων πολιτικών και πολιτικών οργανώσεων, ενώ αντίστοιχα σημαντική θέση έχουν άρθρα που αναφέρονται στα ανθρώπινα ή τα κοινωνικά δικαιώματα των μεταναστών. Θέματα κοινής γνώμης, δημογραφικά, θέματα

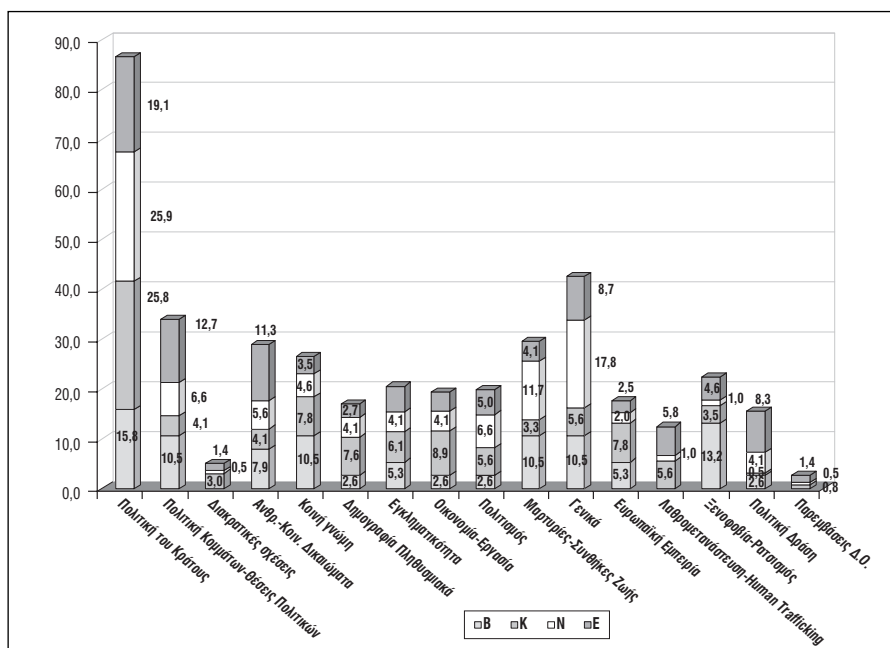
ΓΡΑΦΗΜΑ 4
Γεγονότα ανά Θεματική Κατηγορία

εγκληματικότητας, οικονομίας και εργασίας, πολιτισμού, συνθηκών ζωής ευρωπαϊκής εμπειρίας και πολιτικής δράσης έχουν αντίστοιχη ποσοτική θέση στο σύνολο των γεγονότων. Αντίθετα από αυτό που αναμέναμε, θέμα ξενοφοβίας ή ρατσισμού έχει μόνο το 3,9% των γεγονότων που έχουμε στη διάθεσή μας. Τέλος, τα γεγονότα που συνδέονται με παρεμβάσεις διεθνών οργανισμών για θέματα μετανάστευσης καθώς και γεγονότα που άπτονται μεταναστευτικών ζητημάτων σε επίπεδο κρατών (διακρατικές σχέσεις), αποτελούν το 1% και 1,8% των γεγονότων, αντίστοιχα. Το Γράφημα 4 απεικονίζει τα δεδομένα του Πίνακα που περιγράψαμε.

Η πολιτική του κράτους για τη μετανάστευση αποτελεί τη θεματική με τη μεγαλύτερη κάλυψη από όλες τις εφημερίδες, με προεξάρχουσες *Ta Νέα* και την *Καθημερινή*. Η εφημερίδα που φιλοξενεί ή σχολιάζει περισσότερο από τις άλλες θέσεις και πολιτικές κομμάτων και πολιτικών οργανώσεων ή πολιτικών προσώπων είναι η *Ελευθεροτυπία*. Με τις διακρατικές σχέσεις που σχετίζονται με το μεταναστευτικό θέμα φαίνεται να έχει ασχοληθεί ελάχιστα ο τύπος στην περίοδο που εξετάζουμε με την *Καθημερινή* να έχει τα περισσότερα σχετικά άρθρα. Το ίδιο ισχύει και για θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερης ευρωπαϊκής εμπειρίας όπου η *Καθημερινή* εμφανίζει το μεγαλύτερο αριθμό σχετικών δημοσιευμάτων. Αντίθετα έχει τον μικρότερο αριθμό δημοσιευμάτων σχετικά με τα κοινωνικά δικαιώματα των μεταναστών.

ΓΡΑΦΗΜΑ 5
Θεματικές ανά εφημερίδα

Την κατηγορία αυτή καλύπτει κατά κύριο λόγο η *Ελευθεροτυπία* δημοσιεύοντας σχεδόν τα διπλάσια σχετικά άρθρα από *Τα Νέα* και σχεδόν τα τριπλάσια από *Το Βήμα*. Επίσης *Το Βήμα* φαίνεται να έχει ασχοληθεί περισσότερο με το θέμα της κοινής γνώμης σε θέματα μετανάστευσης μέσω δημοσίευσης ερευνών κ.λπ., σε αντίθεση με την *Ελευθεροτυπία*.

Στο Γράφημα 5 παρατηρούμε τις θεματικές ανά εφημερίδα. Η κάθε κολόνα αντιπροσωπεύει μία θεματική κατηγορία

Το θέμα της δημογραφικής θέσης των μεταναστών προβάλλεται πιο έντονα από την *Καθημερινή*, όπως επίσης θέματα εργασίας και οικονομίας, ενώ η εγκληματικότητα παρουσιάζει την ίδια συχνότητα εμφάνισης σε όλες τις εφημερίδες.

Θέματα σχετικά με τον πολιτισμό και τους μετανάστες αναφέρονται εξίσου συχνά από όλες τις εφημερίδες με εξαίρεση *Το Βήμα* που φιλοξενεί τα λιγότερα σχετικά άρθρα. Οι συνθήκες της καθημερινής ζωής των μεταναστών αναδεικνύονται πιο έντονα από την εφημερίδα *Τα Νέα*. Με το θέμα της παράνομης μετανάστευσης και του Human Trafficking ασχολείται περισσότερο η *Ελευθεροτυπία* και η *Καθημερινή* ενώ *Το Βήμα* δημοσιεύει περισσότερα άρθρα για θέμα ρατσισμού και ξενοφοβίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Σκοπός άρθρου

Σκοπός	Ποσοστό %
Καταγραφή γεγονότος-Ενημέρωση	60,1
Κριτική	18,6
Ανάλυση	19,0
Υποστήριξη μεταναστών	2,3
Σύνολο	100,0

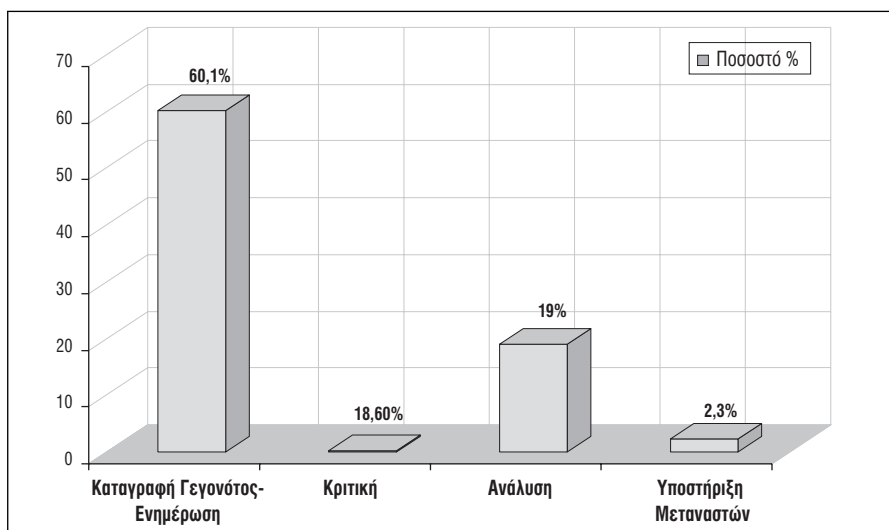
Τέλος η *Ελευθεροτυπία* φαίνεται να έχει περισσότερα άρθρα που αφορούν την πολιτική δράση των μεταναστών ενώ αναφορές για παρεμβάσεις Διεθνών Οργανισμών στο θέμα της μετανάστευσης στην Ελλάδα είναι ελάχιστες σε όλες τις εφημερίδες.

Η δεύτερη διάσταση την οποία αποτυπώνουμε μέσω μεταβλητών που διαμορφώσαμε είναι ο σκοπός του άρθρου. Αναμφισβήτητα, πολύ σημαντικό στοιχείο του συνολικού προφίλ μιας εφημερίδας και κατ' επέκταση του κοινού στο οποίο απευθύνεται είναι ο σκοπός για τον οποίο γράφεται ένα άρθρο. Οι κατηγορίες τις οποίες διακρίνουμε είναι αυτές που φαίνονται στον Πίνακα 5.

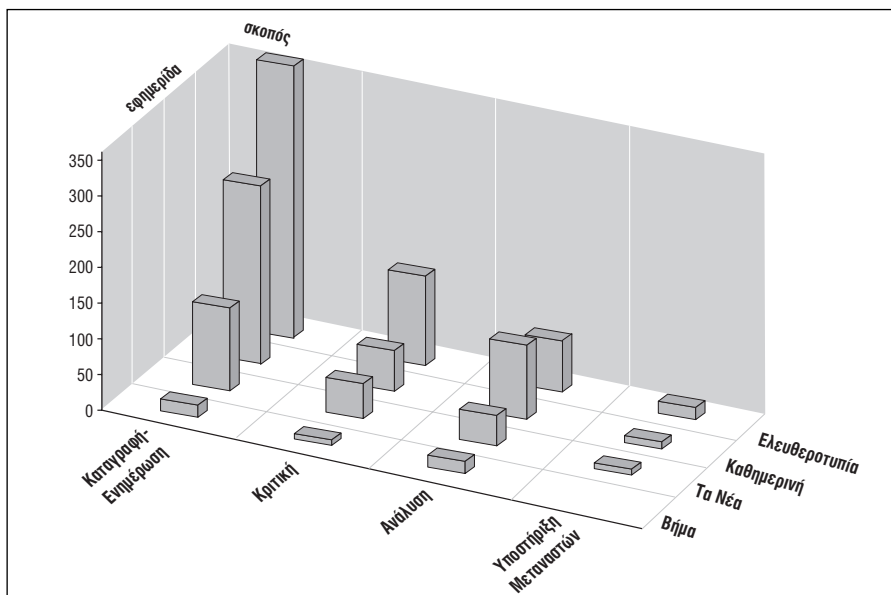
Όπως φαίνεται στο Γράφημα 6, το μεγαλύτερο ποσοστό των γεγονότων αφορούν στην καταγραφή ενός γεγονότος και έχουν ενημερωτικό χαρακτή-

ΓΡΑΦΗΜΑ 6

Σκοπός άρθρου

ΓΡΑΦΗΜΑ 7
Σκοπός άρθρου ανά εφημερίδα

ρα. Στο ένα πέμπτο περίπου των γεγονότων που καταγράφηκαν γίνεται ανάλυση σε κάποιο θέμα που αφορά τους μετανάστες (19%) και σε αντίστοιχο περίπου ποσοστό σκοπός είναι η κριτική για κάποιο θέμα που έχει να κάνει με τους μετανάστες, χωρίς να γνωρίζουμε σε αυτό το σημείο αν η κριτική είναι υπέρ ή κατά. Τέλος, μόνο στο 2,3% των γεγονότων φαίνεται ως κύριος σκοπός η υποστήριξη των μεταναστών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχει το στοιχείο της συμπάθειας ή της στήριξης στα γεγονότα που κατηγοριοποιήθηκαν σε μία από τις άλλες κατηγορίες της μεταβλητής «σκοπός».

Στο Γράφημα 7 βλέπουμε την κατανομή των άρθρων ανά εφημερίδα και ανά σκοπό. Όπως φαίνεται, η εφημερίδα *Καθημερινή* φαίνεται να έχει φιλο-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
Στάση

	Ποσοστό %
Θετική	37,4
Αρνητική	1,9
Ουδέτερη	60,7
Σύνολο	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Σκοπός άρθρου Στάση απέναντι στους μετανάστες

Σκοπός	Στάση		
	Θετική	Αρνητική	Ουδέτερη
Καταγραφή γεγονότος - Ενημέρωση	29,4%	1,5%	69,1%
Κριτική	50,5%	0,9%	48,6%
Ανάλυση	39,1%	4,5%	56,4%
Υποστήριξη μεταναστών	96,4%	0,0%	3,6%

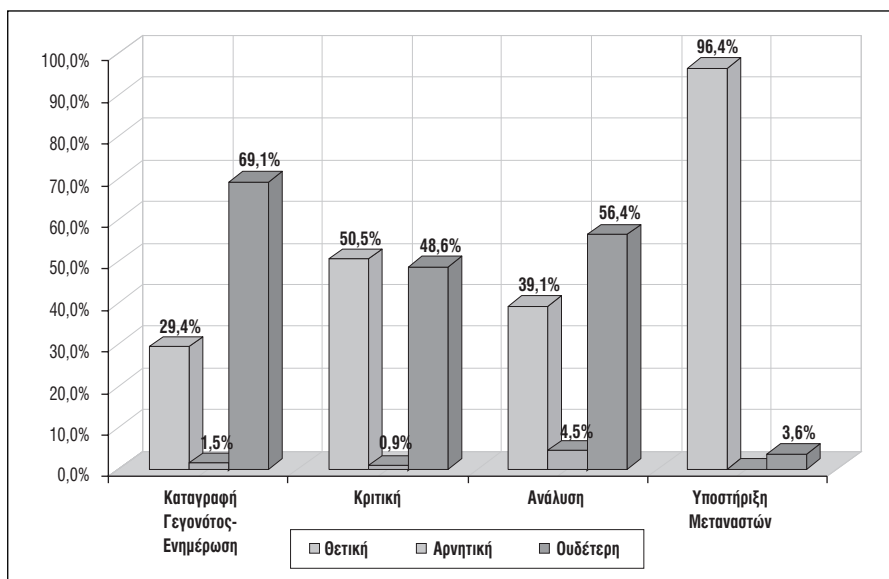
ξενήρει περισσότερες αναλύσεις γύρω από το θέμα της μετανάστευσης, ενώ η *Ελευθεροτυπία* περισσότερα άρθρα που κάνουν κριτική.

Η τρίτη κατηγοριοποίηση που υπόκεινται τα γεγονότα αφορούν στην στάση που φαίνεται να τηρεί ο αρθογράφος απέναντι στους μετανάστες και τη μετανάστευση. Η μεταβλητή αυτή περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες που αντιστοιχούν σε τρεις διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης των μεταναστών (θέση του άρθρου απέναντι στους μετανάστες).

Στον Πίνακα 6 βλέπουμε ότι σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση που κάναμε η μεγάλη πλειονότητα των δημοσιευμάτων εμφανίζεται να έχει ουδέτερη

ΓΡΑΦΗΜΑ 8

Στάση απέναντι στους μετανάστες ανά σκοπό άρθρου

στάση απέναντι στους μετανάστες, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό θετική και ένα ελάχιστο ποσοστό αρνητική.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 7, τα άρθρα που τείνουν περισσότερο να έχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά αρνητικής στάσης απέναντι στους μετανάστες είναι άρθρα που έχουν γραφεί με σκοπό την ανάλυση κάποιου γεγονότος. Ακόμη το μεγαλύτερο ποσοστό ουδέτερης στάσης εμφανίζουν τα άρθρα που έχουν σκοπό την απλή καταγραφή των γεγονότων.

Στο Γράφημα 8 απεικονίζεται ό,τι περιγράψαμε σχετικά με τη στάση και το σκοπό των άρθρων.

2.4. Κωδικοποίηση γεγονότων

Η κωδικοποίηση των γεγονότων- δημοσιευμάτων περιελάμβανε τις εξής μεταβλητές:

1. εφημερίδα
2. ημερομηνία δημοσίευσης του άρθρου
3. στάση του άρθρου
4. κατηγορία στην οποία ανήκει το άρθρο σύμφωνα με τις κατηγορίες που παραθέσαμε πιο πάνω.

4. Αποτελέσματα της λεξικογραφικής ανάλυσης

Εφημερίδα

Οι τέσσερις κατηγορίες – εφημερίδες είναι οι: *Ελευθεροτυπία*, *Καθημερινή*, *Τα Νέα*, *Το Βήμα*. Απεικονίζοντας τα αποτελέσματα συγκριτικά, προκύπτει ότι την *Ελευθεροτυπία* (Πίνακας 8) χαρακτηρίζουν περισσότερο λέξεις που αναφέρονται σε θέματα κοινωνικών δικαιωμάτων, ρατσισμού, πολιτικής δράσης, λαθρομετανάστευσης και πολιτικών κομμάτων, ενώ λιγότερο τη χαρακτηρίζουν λέξεις αναφορικά με την οικονομία, την Ευρωπαϊκή Ένωση και την κοινωνική πολιτική.

Αντιθέτως, τέτοιες λέξεις χαρακτηρίζουν περισσότερο την εφημερίδα *Καθημερινή* (Πίνακας 9), καθώς επίσης και οι λέξεις που έχουν να κάνουν με εγκληματικότητα, διεθνή πολιτική, ευρωπαϊκή εμπειρία και διακρατικές σχέσεις. Την *Καθημερινή* φαίνεται να αντιπροσωπεύουν λιγότερο λέξεις που μπορεί να σχετίζονται με θέματα πολιτισμού και ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Ελευθεροτυπία: Χαρακτηριστικές λέξεις

<i>Ελευθεροτυπία: Χαρακτηριστικές λέξεις</i>			
Αλβανός	Αριστερά	αριστούχο	επιστολή
πρόσφυγας	Ελληνικό	Αλβανοί	Πολίτης
Σημαία	Ρατσισμός	απαχθέντες	Χρυσής Αυγής
Δικαιώματα	Ελλήνων	νομάρχης	Εκκλησίας
Αλληλεγγύη	Τύπου	Θεσσαλονίκης Βουλή	ξενώνα
Οδυσσέα	σχολείου	ανακοίνωση	καθαρή εισροή πληθυσμού
Τσενάι	MAT	ΑΔΕΔΥ	Κοινωνικό Φόρουμ
ΚΚΕ	Τουρκία	Διαμαρτυρία	Ελληνικού
ΣΥΝ	Κοινωνικής Υπηρεσίας	Υποστήριξης	αξιοπρέπειας
Άσυλο	Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ	Αντιρατσιστική διαδήλωση	Συμβουλίου
μειονότητα	ανθρώπινο	Αρμοστεία	ιθαγένειας
Ναρκοπέδια	μαθητής	Κοινότητα	αριστούχος μαθητής
μαντίλα	Ανθρώπινα Δικαιώματα	προσβολή	Υποστήριξης Προσφύγων
Οδυσσέα Τσενάι	συνέντευξη	συνέντευξη Τύπου	ΚΕΠΕ
Μυτιλήνη	Αλβανό μετανάστη	ΠΑΣΟΚ	Ύπατη
Φόρουμ	Αντιρατσιστική	Κοινωνικής	διαδικασία ασύλου
Ύπατη Αρμοστεία	νεκρός	Χρυσής	οργανώσεις
Σημαιοφόρος	ελληνική σημαία	Αθηνών	Πρωτοβουλία
Πορεία	Κοινωνικό	κατάληψη	νομικό
Εισαγγελίας	MME	Αρμοστείας	Έκθεσης
Αθήνα	Λυκείου	ανθρώπινη αξιοπρέπεια	Πρωτοβουλία Γένοβα
Ελλάδα	δικαστήρια	δικαίου	Νέας
Μηχανιώνας	Ιράκ	Αλβανό	Ομόνοια
Ένωσης	Νεολαία	βασανιστήρια	Αττική
Έλληνα	Έκθεση	Αμνηστία	Καπλάνι

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Καθημερινή: Χαρακτηριστικές λέξεις

Καθημερινή: Χαρακτηριστικές λέξεις			
Ελλάδα	Ολλανδία	Ισλάμ	Εθνική
Έλληνας	ασφαλισμένος	Τμήμα	Ουκρανία
Αλβανό	Αθηναίων	Βαλκάνια	ΟΗΕ
Εσωτερικών	ΙΚΑ	υπουργείο Εσωτερικών	τουρισμός
Ευρωπαϊκή Ένωση	Ισπανία	Ευρωπαίος	παράνομοι μετανάστες
Ευρώπη	Επιτροπή	Κρήτη	νομιμοποίηση μεταναστών
Ένωσης	Ασιάτες	ασυνόμευση	μεταναστευτικού
Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής	ποσοστό	επιχείρηση νομιμοποίησης μεταναστών	πληθυσμός
Αττική	Άδεια διαμονής	χώρες	Απασχόληση
Αθήνα	Αλβανών μεταναστών	Μετανάστες	Σερβία
Αλβανία	Ασφάλεια	λαθρομετανάστευση	Οργανισμός
Αστυνομία	Άραβες	Αλλοδαπών	Έρευνα
Τάξης	Ομόνοια	Βαλκάνιοι	διακίνησης
Ιταλία	Αφγανοί μετανάστες	αριθμός	προέλευσης
Βουλή	προσπάθεια νομιμοποίησης	Τύπος	Νέα
Χώρα	διαμονής	Υπηρεσία	Περιφέρεια
Ιράκ	Γαλλία	Ανατολικοευρωπαίοι	Περιφέρειας
ΗΠΑ	μεταναστευτικός πληθυσμός	Σέρβοι	χώρες προέλευσης
Ελληνική	Εργασία	οργανωμένου	ταμεία
Ολυμπιακοί Αγώνες	Ρώσος	Κινέζο	Ίδρυμα
Μεταναστευτική πολιτική	Καραμανλής	φυματίωση	Ουκρανή
Κέντρο	Βρετανία	Εξωτερικών	Ανατολικού
Αφρικανοί	Βουλγαρία	Αφρική	Μεσόγειος
Μετανάστευση	Κινέζοι μετανάστες	παράνομη διακίνηση	Ορατός
Τουρκία	λαθρομετανάστης	οργανωμένο έγκλημα	
Μεταναστευτικής			

ΠΙΝΑΚΑΣ 10
Τα Νέα: Χαρακτηριστικές λέξεις

<i>Τα Νέα: Χαρακτηριστικές λέξεις</i>			
Μετανάστες	ευκαιρία	Θεάτρου	εξακρίβωση
Ελλάδα	Μιγκέν	Κολωνάκι	ΚΚΕ
Ένωσης	Άραβας	Ανανέωση	καλύτερους
Έλληνα	παιδιά	Εβραίοι	μαλλιά
Άδεια	χαριτιά	Άδεια αορίστου	σούπερ μάρκετ
Φεστιβάλ	εγκύκλιος	γκαλερί	Ποδόσφαιρο
Ένωση	βεβαίωση	βαμβάκι	σάκο
Εσωτερικών	παράταση	Κίνα	βουνό
κινητό	λεζάντα	κρίκετ	μοναξιά
σινεμά	φοκλόρ	Ουμπέρτο	Παράλληλα
ξενιτιά	προάλλες	λινό	Λάμια
λεφτιά	ένδυσης	Αντρατισοτικό	όπερα
κινηματογράφος	Δικαίωμα ψήφου	Πατρίς	ετικέτες
νομαρχίες	κουλτούρα	ΤΕΙ	Πλατείας
μάσκες	κινέζικα	Πλατεία Θεάτρου	ποντίκια
Αλβανία	ψήφου	Αντρατισοτικό Φεστιβάλ	αστυνομικοί έλεγχοι
γεύσεις	συζήτηση	κατάστημα	μυστικές απαγωγές
Αίτηση	φαντασία	Βορρά	επίσημη Άδεια παραμονής
Άδεια παραμονής	αξία	σφόδρα	Πατρίς Σερό
παραμονής	βλέμμα	Δημοσιογράφος	άκρα Δεξιά
Τμήμα	μέτοικοι	ξένη	Πατρίδα
συγγραφέας	Λάγια	τροπολογία	τριήμερο
Χούι	τεμάχια	Κινέζους	καθρέφτη
λαϊκισμός	Βρίνενα	σούπερ	Νομαρχία
Πλατεία	μουσικές	Λιούμπη	

Την εφημερίδα *Τα Νέα* (Πίνακας 10) περισσότερο αντιπροσωπεύουν λέξεις που παραπέμπουν σε ζητήματα νομιμοποίησης, πολιτισμού (κινηματογράφος- τέχνη) και συνθηκών ζωής των μεταναστών. Λιγότερο αντιπροσω-

πεντικές για την εφημερίδα αυτή είναι λέξεις που μπορεί να εμφανίζονται για θέματα trafficking και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εγκληματικότητας αλλά και πολιτικές κράτους, με εξαίρεση το θέμα της νομιμοποίησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11
Το Βήμα: Χαρακτηριστικές λέξεις

Το Βήμα: Χαρακτηριστικές λέξεις			
Τζαμί	εγκληματικότητα	ορισμένη	Αλβανία
Ελλάδα	πολιτική διακρίσεων	πεδία	Συμμετοχής χρόνος
ανασφάλιστων αλλοδαπών	ΕΚΑΚΒ	ασφαλιστικό Σύστημα	Ολυμπιακούς
Αθήνα	Σύλλογοι	Μέση	Κέντρου
εορτασμός	Κάρλο	ανεξαρτησία	ρατσοιστής
κεφαλήν ΑΕΠ	Ανάλυσης Δεδομένων	Μέση Ανατολή	τοξικομανείς
Ανάλυση	απόδραση	Ταμεία	ΕΚΕΜΕ
ισλαμικών	χώρων λατρείας	Πρόβλεψης	ιδίτυπο
ελληνικό υπουργείο	κρατών	Κορανίου	κελιά
κεφαλήν	υπόπτων	Έλληνα	τέμενος
φυλακών	Αμερικανικές	περιβάλλοντα	εθνικής
ανέγερση	Αλβανοί	φιλάθλων	γεωργικά
ταυτότητα	μουσουλμάνοι	Ποδοσφαιρική	σουλλόγων
λατρείας	υπουργείο Δημόσιας	μεταολυμπιακή	εστιατόρια
Αραβία	Ευρώπη	Σανγκάη	Άλεξ
Εβραίοι	Πολυτεχνείου	γωνιές	παιδείας
ιδρύματος	μουσουλμάνοι μετανάστες	ανάδυση	κοινωνική ένταξη
ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών	εθνικού	Παπαθεμελής	Παιανίας
διεκδίκηση	Κρήτης	βιολογικά	Ισραήλ
Εξωτερικών	Βέροια	ιδρυμάτων	Ομοιοίας
ίδρυση	Φόρουμ	διαμάχες	χριστιανών
ελληνοποιήσεις	φιλάθλους	ευρωπαϊών	Σκιαδάς
Ολυμπιάδας	Πολιτική	πολιτική δράση	κοινωνικές ανισότητες

Τέλος, *Το Βήμα* (Πίνακας 11) φαίνεται να ασχολείται περισσότερο με θέματα που άπτονται των θρησκευτικών δικαιωμάτων, κοινωνικών ανισοτήτων και δημόσιας τάξης, ενώ λιγότερο αντιπροσωπευτικές για την εφημερίδα αυτή είναι λέξεις που έχουν να κάνουν με νομιμοποιήσεις μεταναστών, πολιτική συμμετοχή και γενικότερα κοινωνική πολιτική.

Αν υποθέσουμε ότι βάσει των παραπάνω διαμορφώνεται ένα γενικό προφίλ της κάθε εφημερίδας, ως προς τα συγκεκριμένα θέματα που διαχειρίζεται η καθεμία σε σχέση με τους μετανάστες, μπορούμε να διακρίνουμε διαφοροποιήσεις ως προς τις συγκεκριμένες θεματικές που η κάθε εφημερίδα επιλέγει να αναπτύξει σχετικά με τη μετανάστευση και κατ' επέκταση τη στάση που υιοθετεί απέναντι στους «άλλους». Για παράδειγμα, είναι ίσως ενδεικτικό ότι η *Καθημερινή* επιλέγει να ασχοληθεί περισσότερο με θέματα που άπτονται της κρατικής πολιτικής για τους μετανάστες ή τις οικονομικές διαστάσεις της συμμετοχής των μεταναστών στην οικονομία, δίνοντας έμφαση στο «Εμείς» ενώ η *Ελευθεροτυπία* προβάλλοντας θέματα πολιτικής δράσης κοινωνικών δικαιωμάτων και ρατσισμού, δίνει βαρύτητα στην αποτύπωση του προφίλ των «Άλλων».

Κατηγορίες

Όπως έχουμε εξηγήσει προηγουμένως, τα γεγονότα έχουν κατηγοριοποιηθεί σε 16 κατηγορίες. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι αντιπροσωπευτικές λέξεις ανά κατηγορία επαληθεύουν την κατηγοριοποίηση. Για παράδειγμα, στην πρώτη κατηγορία «Πολιτική του Κράτους, Νομοσχέδια, Κάρτες Αστυνομία» οι αντιπροσωπευτικές λέξεις σχετίζονται με τη διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών και τη μεταναστευτική πολιτική.

Αυτό που αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο αφορά στην κατηγορία Δημογραφικά Πληθυσμιακά. Σε αυτή την κατηγορία το 32% των αντιπροσωπευτικών λέξεων σχετίζεται περισσότερο με θέματα εκπαίδευσης και λιγότερο με τη δημογραφική θέση των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Ωστόσο, αυτό το αποτέλεσμα δεν είναι ιδιαίτερα αντιφατικό, αν λάβουμε υπόψη ότι ένα αντίστοιχο ποσοστό γεγονότων αναφέρεται στους αλλοδαπούς μαθητές που φοιτούν στα σχολεία. Αντίστοιχα, άλλα γεγονότα που αφορούν τη μαθητική ζωή και την εκπαίδευση των μεταναστών έχουν καταχωριστεί σε άλλες κατηγορίες από την εκπαίδευση, επειδή αντιστοιχούν σε γεγονότα ξενοφοβίας ή ρατσισμού (για παράδειγμα η λέξη «σημαιοφόρος» ή «μαθητική παρέλαση» αντιπροσωπεύει την κατηγορία «Ξενοφοβία - Ρατσισμός»).

Στάση

Η μεταβλητή Στάση αποτελείται από τρεις κατηγορίες και αναφέρεται στη θέση του αρθρογράφου απέναντι στους μετανάστες. Η στάση λοιπόν του άρθρου μπορεί να είναι θετική, αρνητική ή ουδέτερη. Παρακάτω παρουσιάζουμε τις αντιπροσωπευτικές λέξεις για την κάθε μία από αυτές κατηγορία.

Θετική

Αντιπροσωπευτικές λέξεις άρθρων με θετική στάση απέναντι στους μετανάστες: Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ, Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ, τράφικινγκ. Αντίθετα, λέξεις που λιγότερο αντιπροσωπεύουν την κατηγορία αυτή, είναι κυρίως λέξεις που αφορούν την κρατική πολιτική την οικονομία και την ασφάλεια όπως: επιχείρηση νομιμοποίησης μεταναστών, Ασφάλεια, εργασία, δαπάνες, αντιπολίτευση.

Αρνητική

Αντιπροσωπευτικές λέξεις της αρνητικής στάσης σχετίζονται κυρίως με την εγκληματικότητα, τη δημόσια τάξη και πολιτικούς ή ομάδες όπως : ΛΑΟΣ, Λεπέν.

Αντίθετα, λιγότερο αντιπροσωπευτικές με αυτήν την κατηγορία λέξεις σχετίζονται με δικαιώματα, άσυλο και νομικά.

Ουδέτερη

Τα άρθρα που τηρούν ουδέτερη στάση αναφέρονται κυρίως σε θέματα νομοσχεδίων, κοινωνικής πολιτικής και κοινωνικής ένταξης, αλλά και πληθυσμιακά.

Λιγότερο αντιπροσωπευτικές αυτής της κατηγορίας είναι λέξεις που αναφέρονται στην πολιτική δράση και υποστήριξη μεταναστών καθώς και λέξεις που αναφέρονται σε θέματα τέχνης και πολιτισμού.

Αποτελέσματα της ανάλυσης κατά ομάδες (*Cluster analysis*)

Το περιεχόμενο των Clusters που δημιουργήθηκαν από την πολυμεταβλητή ανάλυση έχει ως εξής:

Cluster 1: Σημαία - Ρατσισμός

Η πρώτη ομάδα διαμορφώνεται χρονικά από το 2003 το 2004 και το 2005 και θεματικά από το θέμα του ρατσισμού. Στο Cluster αυτό συσσωρεύονται γεγονότα καταγεγραμμένα από τις εφημερίδες *Καθημερινή* και *Ελευθεροτυπία* τα οποία παρουσιάζουν αυξημένη διαχρονικότητα. Όλα τα αντιπροσωπευτικά γεγονότα της ομάδας αυτής έχουν δημοσιευτεί από την 40ή μέχρι την 44η εβδομάδα των τριών ετών που αναφέραμε, χρονικό διάστημα που αντι-

στοιχεί στην πρώτη έως την τρίτη εβδομάδα του Οκτωβρίου, περίοδο των μαθητικών παρελάσεων για την 28η Οκτωβρίου. Η συζήτηση γύρω από το δικαίωμα των αλλοδαπών μαθητών να κρατούν την ελληνική σημαία στις παρελάσεις εγείρει κάθε χρόνο αντιπαραθέσεις.

Ενδεικτικό είναι ότι μερικές από τις αντιπροσωπευτικές λέξεις του Cluster είναι: αριστούχος μαθητής, ελληνική παιδεία, σύλλογος γονέων, συγκέντρωση αλλοδαπών μαθητών κ.ά. Από την άλλη, τα δύο τελευταία ψηφία του κωδικού μαρτυρούν ότι το θέμα έχει προσεγγιστεί από διαφορετικές σκοπιές όπως από αυτή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κοινής γνώμης, του ρατσισμού, της κοινωνικής πολιτικής, της δημογραφικής θέσης των μεταναστών, των συνθηκών ζωής, της τοποθέτησης πολιτικών και φορέων στο θέμα κ.ά.

Cluster 2: *Οικονομία, Λαθρεμπόριο, Ενσωμάτωση, Νομιμοποίηση*

Η δεύτερη ομάδα που διαμορφώνεται φαίνεται να αντιπροσωπεύεται από γεγονότα που αφορούν την παράνομη διακίνηση ανθρώπων, τις συνθήκες ζωής, τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράδειγμα χαρακτηριστικών λέξεων της ομάδας αυτής είναι: θύματα εμπορίας ανθρώπων, υποδοχής προσφύγων, εισροή λαθρομεταναστών, αλλά και τρίτη προσπάθεια νομιμοποίησης, γραφειοκρατικές διαδικασίες, μέτρα ενσωμάτωσης κ.ά. Η ομαδοποίηση που παρατηρείται εκτείνεται χρονικά και στα τέσσερα έτη με προεξάρχον σημείο αναφοράς το μήνα Φεβρουάριο και την ουδετερότητα των άρθρων. Οι εφημερίδες που διαμορφώνουν την ομάδα αυτή είναι η *Καθημερινή* και η *Ελευθεροτυπία*.

Cluster 3: *Εισροή μεταναστών, Εγκληματικότητα*

Η ομάδα 3 διαμορφώνεται χρονικά από τον Μάρτιο όλων των ετών και από την εφημερίδα *Καθημερινή* και *Ελευθεροτυπία*. Σε αυτό το Cluster συγκεντρώνονται λέξεις που αντιστοιχούν σε παραπάνω από μια θεματικές. Κατά πρώτο λόγο το Cluster διαμορφώνεται από γεγονότα που αναφέρονται στη μεταναστευτική πολιτική του κράτους, ενώ αρκετά αντιπροσωπευτικά γεγονότα περιστρέφονται γύρω από θέματα οικονομίας και εργασίας, δημογραφίας και εγκληματικότητας. Μερικές από τις αντιπροσωπευτικές λέξεις της ομάδας αυτής είναι: οικογενειακή επανένωση, περιθωριοποίηση, κρατικός προϋπολογισμός, μικροεπαγγελματίες, χειρωνακτικές εργασίες.

Cluster 4: *Ρατσισμός, Πολιτικές ομάδες*

Η τέταρτη ομαδοποίηση προκύπτει από λέξεις που προέρχονται από γεγονότα σχετικά με τον ρατσισμό, την οικονομία, την εργασία αλλά και την πολιτική δράση. Χρονικά τα γεγονότα αυτού του Cluster εντοπίζονται τον Σεπτέμβριο του 2003, του 2004 και του 2005, ενώ η διάρκειά τους εκτείνε-

τα σε τρεις εβδομάδες για το πρώτο έτος, μια εβδομάδα για τα επόμενα δύο έτη, αντίστοιχα. Η ομάδα αυτή αντιπροσωπεύεται από την εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*.

Cluster 5: *Λαθρομετανάστευση, Απαγωγές, Κοινωνικά δικαιώματα*

Το Cluster αυτό διαμορφώνεται κυρίως από την εφημερίδα *Τα Νέα* ωστόσο υπάρχουν και αντιπροσωπευτικά γεγονότα από άλλες εφημερίδες (*Ελευθεροτυπία, Καθημερινή*) με χρονικό σημείο αναφοράς τον Μάιο του 2006, όταν καταγγέλθηκε ότι έγιναν απαγωγές Πακιστανών το καλοκαίρι του 2005. Με επίκεντρο αυτό το γεγονός κυριαρχεί στο δημόσιο χώρο η συζήτηση γύρω από τα κοινωνικά δικαιώματα των μεταναστών και την κρατική πολιτική, κάτι που στο επόμενο διάστημα προκαλεί τη δραστηριοποίηση κοινωνικών και πολιτικών ομάδων, αφού αρκετά είναι τα αντιπροσωπευτικά γεγονότα που έχουν θέμα τις θέσεις και τις πολιτικές κομμάτων ή οργανώσεων για το μεταναστευτικό ζήτημα. Αντιπροσωπευτικές λέξεις της ομάδας αυτής είναι: συντοριακών ελέγχων, απαγωγές Πακιστανών μεταναστών, υπηρεσίες ασύλου, χώρων υποδοχής, τράφικινγκ, συνθήκες κράτησης μεταναστών, αστυνομικές πηγές.

Cluster 6: *Εργασία, Οικονομία, Παροχή ασύλου*

Αυτό το cluster διαμορφώνεται από γεγονότα του Ιουνίου του 2003 και 2006 που σχετίζονται με την κρατική πολιτική για τη μετανάστευση, την παράνομη εισροή μεταναστών και την παροχή ασύλου. Χαρακτηριστικές λέξεις της ομάδας είναι: αριθμός ενσήμων, ασφαλιστική κάλυψη, πολιτικής μετανάστευσης, πολιτικός πρόσφυγας, πολιτικές ενσωμάτωσης, χαμηλά ποσοστά αναγνώρισης προσφύγων.

Cluster 7: *Δικαιώματα, Δράση, Ρατσισμός*

Η έβδομη ομάδα αποτελείται από γεγονότα που έχουν ως σκοπό την υποστήριξη των μεταναστών και αναφέρονται στην πολιτική δράση φορέων μη κυβερνητικών ή μεταναστευτικών, τα ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα και το ρατσισμό. Χρονικά, συγκεντρώνονται άρθρα τα οποία προέρχονται από τα έτη 2004 και 2003. Χαρακτηριστικό είναι ότι η ομάδα συγκεντρώνει πολύ λιγότερο αριθμό γεγονότων απ' ό,τι οι άλλες ομάδες. Μερικές αντιπροσωπευτικές λέξεις είναι: Στέκι Μεταναστών, ρατσιστικές συμπεριφορές, αντιρατσιστική πορεία, συναυλία, δυνάμεων καταστολής. Μέσα σε αυτό το cluster αντιπροσωπεύονται οι εφημερίδες *Ελευθεροτυπία* και *Καθημερινή*.

Cluster 8: Ευρωπαϊκή Εμπειρία, Γεγονότα Γαλλίας

Το Cluster αυτό παρουσιάζει ιδιαίτερη ομοιογένεια καθώς σχηματίζεται κυρίως από τις εξεγέρσεις στα γαλλικά προάστια και τις συζητήσεις που αυτές τροφοδότησαν στο εσωτερικό της χώρας. Τόσο από τις αντιπροσωπευτικές λέξεις όσο και από τα αντιπροσωπευτικά γεγονότα φαίνεται ότι τα γεγονότα της Γαλλίας το 2005 είχαν σαφή αντίκτυπο για τέσσερις συνεχείς εβδομάδες στην ελληνική κοινωνία. Την ίδια περίοδο του 2004 απ' όπου επίσης διαμορφώνεται το cluster, υπάρχει έντονη συζήτηση σχετικά με τη δημογραφική θέση των μεταναστών και τα κοινωνικά τους δικαιώματα, κάτι που μπορεί να προκύπτει από τη συζήτηση σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων. Οι λέξεις που χαρακτηρίζουν την ομάδα αυτή είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικές: κοινωνική έκρηξη, προάστια, εξέγερση, πρώτη γενιά μεταναστών, διαδικασία πολιτισμικής θεσμικής ενσωμάτωσης, παροχή δικαιώματος ψήφου.

Cluster 9: Ανθρώπινα Δικαιώματα, Αστυνομία, Απαγωγές Πακιστανών

Το ένατο Cluster διαμορφώνεται από την *Ελευθεροτυπία* τον Δεκέμβριο του 2004 και 2005 με βασική θεματική για τέσσερις συνεχόμενες εβδομάδες την πολιτική του κράτους και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αναφορικά με το 2005 αυτό μπορεί να προκύπτει ως αποτέλεσμα της δημοσιοποίησης των παράνομων συλλήψεων Πακιστανών μεταναστών ή ακόμα, έμμεσα, ως αντίκτυπος των γεγονότων στη Γαλλία από την περασμένη περίοδο, με αναφορές στα κοινωνικά δικαιώματα και την πληθυσμιακή θέση των μεταναστών. Πάντως σε συνδυασμό με κάποιες από τις αντιπροσωπευτικές λέξεις της ομάδας, φαίνεται να εστιάζει επίσης στο θέμα των δικαστικών αρχών και της αντιμετώπισης του θέματος των απαγωγών.

Cluster 10: Οικονομία, Εργασία, Συνθήκες Ζωής

Το δέκατο cluster διαμορφώνεται από γεγονότα του Αυγούστου του 2003 και περιστρέφεται γύρω από τη μεταναστευτική πολιτική και τις γραφειοκρατικές αγκυλώσεις. Κύρια θέματα είναι τα κοινωνικά δικαιώματα των μεταναστών και η συνεισφορά τους στην οικονομία. Η ομάδα διαμορφώνεται από όλες τις εφημερίδες εκτός από *Το Βήμα*.

Cluster 11: Πολιτική συμμετοχή

Αντιπροσωπευτική περίοδος του cluster αυτού είναι ο Ιούλιος του 2003 και του 2005 και κυρίαρχο θέμα μορφές πολιτικής δράσης για τα θέματα της μετανάστευσης.

Cluster 12: Κοινωνικές παροχές

Το δωδέκατο cluster συγκεντρώνει γεγονότα από τις πρώτες εβδομάδες των ετών 2003 και 2006. Τα αντιπροσωπευτικά γεγονότα φαίνεται να αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών και τα δικαιώματά τους στο πλαίσιο της εθνικής αλλά και της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής. Χαρακτηριστικές λέξεις της ομάδας αυτής είναι για παράδειγμα : υπηρεσίες υγείας, κοινή ευρωπαϊκή πολιτική, Κέντρα Εξυπηρέτησης Μεταναστών, νομικό καθεστώς .

Cluster 13: Πολιτισμός

Η χρονική περίοδος που διαμορφώνει το cluster αυτό είναι ο Απρίλιος του 2006 με βασικό περιεχόμενο την πολιτισμική δραστηριότητα των μεταναστών.

Cluster 14: Ανάλυση

Το τελευταίο Cluster, περιέχει γεγονότα από την εφημερίδα *Το Βήμα*. Όπως είδαμε στην πρώτη ενότητα, η εφημερίδα *Το Βήμα* αντιπροσωπεύει το μικρότερο ποσοστό γεγονότων. Το ότι τα γεγονότα αυτής της εφημερίδας ομαδοποιούνται αποκλειστικά και μόνο σε ένα Cluster είναι αξιοσημείωτο, όπως επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει η απουσία μιας σαφούς χρονικής αναφοράς (τα γεγονότα δεν συσπειρώνονται γύρω από ένα συγκεκριμένο χρόνο). Ακόμη, οι αντιπροσωπευτικές λέξεις αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης και τα κοινωνικά δικαιώματα των μεταναστών.

5. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Ο λόγος για τους μετανάστες και τη μετανάστευση αποτελεί σταθερό θέμα στον ελληνικό Τύπο με αυξανόμενη ορατότητα και προβολή. Εντούτοις ο λόγος αυτός παραμένει καθορισμένος από το προφίλ κάθε εφημερίδας⁴ τόσο σε επίπεδο ιδεολογικού προσανατολισμού όσο και σε επίπεδο δημοσιογραφικής κουλτούρας.

Τα θέματα που δημοσιεύονται είναι αρκετές φορές αμοιβαία αποκλειόμενα, δηλαδή εφημερίδες που δίνουν έμφαση σε ζητήματα εγκληματικότητας δεν ασχολούνται με τις διεθνείς πολιτικές για τη μετανάστευση. Με άλλα λόγια τα «επεισοδιακά νέα» δεν συνυπάρχουν συχνά με τα «θεματικά» νέα, τα οποία προϋποθέτουν μια περισσότερο αναλυτική προσέγγιση (Semetko και Valkeburg 2000, σ. 95). Τα περισσότερα άρθρα που δημοσιεύονται αναφέρο-

4. Βλ. και την ανάλυση της Κοντούρη (2002) για το προφίλ των εφημερίδων.

νται σε ζητήματα του νομοσχεδίου για τη μετανάστευση και στις αντιδράσεις των κομμάτων ως προς τους χειρισμούς της κυβέρνησης. Στον τομέα του πολιτισμού τα άρθρα αναφέρονται σε μετανάστες καλλιτέχνες που έχουν καταφέρει να αναδειχθούν στην Ελλάδα αλλά και σε ταινίες των οποίων η θεματική αναφέρεται σε μετανάστες στην Ελλάδα. Επίσης, μέρος των άρθρων που αναλύθηκαν αφορούν παραβατικές συμπεριφορές τόσο από την πλευρά των ίδιων των μεταναστών όσο και από ρατσιστικές εκδηλώσεις Ελλήνων προς τους μετανάστες. Τέλος, ένα ποσοστό των άρθρων αναφέρεται στη συνεισφορά των μεταναστών στην ελληνική οικονομία.

Στην εφημερίδα *Το Βήμα της Κυριακής* δεν δημοσιεύονται συχνά άρθρα που αναφέρονται σε εγκληματικές πράξεις όπου εμπλέκονται μετανάστες επειδή απουσιάζει το αστυνομικό ρεπορτάζ. Ειδικότερα, η *Καθημερινή* περιλαμβάνει άρθρα που αναφέρονται στο μικρό-επίπεδο, γεγονότα που αφορούν την Αθήνα, αναλύσεις σε επίπεδο χώρας, όπως το ζήτημα του νέου νομοσχεδίου ή ζητήματα επιρροής των μεταναστών στην οικονομία της χώρας, και σε αναλύσεις ή περιγραφές πολιτικών στο ευρύτερο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι διαφοροποιήσεις αυτές οφείλονται κυρίως στο προφίλ των εφημερίδων: *Το Βήμα της Κυριακής* και η *Καθημερινή* στην ημερήσια και την κυριακάτικη έκδοσή της θεωρούνται πολυθεματικές εφημερίδες γνώμης με σαφή προσανατολισμό στη διεθνή ειδησεογραφία.

Πέρα από τις εγγενείς οριοθετήσεις της πλαισίωσης του Τύπου, η απεικόνιση των μεταναστών αποτελεί πλέον μια σταθερά της θεματολογίας του, η οποία όπως κάθε άλλη υπόκειται στις επιδράσεις γεγονότων που δεν συνδέονται άμεσα με αυτή.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Κωσταντινίδου Χ., 2001, *Κοινωνικές αναπαραστάσεις του εγκλήματος. Η εγκληματικότητα των Αλβανών μεταναστών στον αθηναϊκό Τύπο*, Αθήνα, Σάκκουλας.
- Μοσκοπούλου Α., 2005, *Η εγκληματικότητα των μεταναστών. Απεικόνιση του φαινομένου στον απογευματινό Τύπο. 1990-1999*, Αθήνα, εκδ. Σάκκουλας.
- Λούλος Κ., 2005, «Ο Τύπος ως πηγή της σύγχρονης ιστορίας», στο *Ζητήματα Επικοινωνίας*, τεύχ. 2, Αθήνα.
- Λυριντζής Χ., Νικολακόπουλος Η. και Σωτηρόπουλος Δ. (επιμ.), 1996, *Κοινωνία και Πολιτική. Όψεις της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας. 1974-1994*, Αθήνα, Θεμέλιο.

- Παπαθανασόπουλος Σ., 2004, *Πολιτική και ΜΜΕ: Η περίπτωση της Νότιας Ευρώπης*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Σταθοπούλου Θ., 2007, «Τα γεγονотоλογικά δεδομένα στην ευρωπαϊκή κοινωνική έρευνα: Προβλήματα καταγραφής και ανάλυσης» στο Π. Καφετζής, Θ. Μαλούτας και Ι. Τσίγκανου (επιμ.), *Πολιτική-Κοινωνία-Πολίτες: Αναλύσεις δεδομένων της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας*, Αθήνα, ΕΚΚΕ.
- Τσοουκαλά Α., 2001, *Μετανάστευση και εγκληματικότητα στην Ευρώπη*, Αθήνα, Σάκκουλας.

Ξενόγλωσση

- Alexa M., 1997, *Computer-assisted text analysis methodology in the social sciences*. Arbeitsbericht 97/07, Zuma.
- Alexa M. and Zuell C., 1999, *A review of software for text analysis*, Mannheim, Zuma.
- Alexa M. and Zuell C., 2000, «Text analysis software: commonalities, differences and limitations: the results of a review», στο *Quality and Quantity*, vol. 34, no 3, σ. 299-321.
- Benzécri J.-P. et al., 1973, *L'Analyse des Données*, vol. II, *L'Analyse des correspondances*, Dunod.
- European Journalism Centre, 2004, *The Greek Media Landscape* στο <http://www.ejc.nl>
- Johnson R., and Wichern D., 1998, *Applied multivariate statistical analysis*, Prentice-Hall, Inc.
- Lebart L., Morineau A., and Piron M., 1997, *Statistique exploratoire multidimensionnelle*, Dunod, 2me edition.
- Lebart L., Salem A. and Berry L., 1998, *Exploring Textual Data* Norwell, Massachusetts, Kluwer Academic Publishers.
- Kelle U., 2000, «Computer-assisted analysis: Coding and Indexing», στο M. Bauer and G. Gaskell (eds), *Qualitative researching with text, image and sound*, Sage.
- Kronberger N., Wagner W., 2000, «Keywords in Context: Statistical analysis of text features», στο M. Bauer and G. Gaskell (eds), *Qualitative researching with text, image and sound*, Sage.
- Bauer M. and Gaskell G. (eds), *Qualitative researching with text, image and sound*, London, Sage.
- Krzyzanowski M., 2006, «*Media and Ethics of a European Public Sphere from the Treaty of Rome to the "War on Terror"*».
- Park C.Y., 2000, «News media exposure and self-perceived knowledge: the illusion of knowing», *International Journal of Public Opinion Research*, vol. 13, no 4, σ. 419-425.
- Stathopoulou T., 2004, «Modeling events for ESS: Toward the creation of an autonomous tool for survey research», Sixth International Conference for Social Science Methodology, Amsterdam, Netherlands, 16-20 August.

- Stathopoulou T., 2005 a, «Analyzing and measuring event data across Europe: a comparison between weekly and monthly event reporting», First EASR (European Association for Survey Research) conference, 18-22 July, Barcelona, Spain.
- Stathopoulou T., 2005 b, «Using text mining tools in event data analysis», στο S. Sirmakessis (ed.) *Knowledge Mining” Series: Studies in Fuzziness and Soft Computing*, vol. 185, Springer Verlag, σ. 239-255.
- Stoop I., 2007, «The impact of external events», στο R. Jowell et al., *Measuring attitudes cross-nationally. Lessons from the European Social Survey* London, Sage.
- Stråth B. and Triandafyllidou A. (eds), 2003, *Representations of Europe and the nation in current and prospective member states: media, elites and civil society*, Brussels, The European Commission.
- Triandafyllidou A. and Ladi S., 2005, *Europe and European values in Greek and Spanish media studies from the 1950s until today*.
- Tumber H., 2004, «Political scandals and media across democracies», vol. 1, *American Behavioral Scientist*, vol. 47, no. 8.